

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
KVALITETS- OCH EKONOMIAVDELNINGEN
INSPEKTIONS- OCH ANALYSENHETEN

SID 1 (25)
2010-02-01

CHRISTIANE CHIN-VON MATÉRN
HANS DAHLIN

520 33 028
520 33 655

Rapport

från inspektion av

Hedvig Eleonora förskoleenhet

4/11-30/11 2009

Förskolan Styrmansgatan 14B

Förskolan Styrmansgatan 28

Förskolan Styrmansgatan 30

Förskolan Storgatan 23

Förskolan Storgatan 31

Förskolan Skeppargatan 34

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
UPPDRAG OCH GENOMFÖRANDE – gäller alla skolformer.....	3
OMRÅDEN SOM OMFATTAS AV INSPEKTIONEN	4
Utveckling sedan den senaste inspektionen.....	4
Styrning, ledning och kvalitetsarbete	4
Kunskaper, utveckling och lärande.....	4
Normer och värden – arbete mot alla former av kränkningar.....	4
Samverkan med hemmet och skolverksamheter.....	4
BESKRIVNING AV FÖRSKOLEENHETEN.....	5
<i>Barn och personal</i>	6
SAMMANSTÄLLNING AV ENHETENS STYRKOR, SVAGHETER OCH BRISTER SAMT INSPEKTÖRERNAS FÖRSLAG PÅ UTVECKLINGSOMRÅDEN	8
Föredömlig kvalitet.....	8
Styrkor	8
Svagheter	9
Områden att utveckla.....	9
Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning	10
RESULTAT/MÅLUPPFYLLELSE.....	11
Utveckling sedan den senaste inspektionen.....	11
Styrning, ledning och kvalitetsarbete	11
<i>Ledning och organisation</i>	11
<i>Mål samt styrdokument</i>	14
<i>Systematiskt kvalitetsarbete</i>	15
Kunskaper, utveckling och lärande.....	17
<i>Förskolans arbetssätt</i>	17
<i>Barn i behov av särskilt stöd</i>	20
Normer och värden – arbete mot alla former av kränkningar.....	20
<i>Plan mot diskriminering och kränkande handlingar</i>	21
Samverkan med hemmet och skolverksamheter.....	22
<i>Samverkan med hemmet</i>	22
<i>Samverkan med skolverksamheter</i>	23
TILL SIST	25

UPPDRAG OCH GENOMFÖRANDE – gäller alla skolformer

Inspektions- och analysenheten utvärderar den pedagogiska verksamheten och främjar barns, ungdomars och vuxnas lärande genom att

- granska måluppfyllelsen utifrån nationella och kommunala¹ styrdokument
- kontrollera efterlevnaden av nationella och kommunala riktlinjer
- granska hur förskolan/skolan utvärderar sin egen verksamhet
- ge rekommendationer om vad som bör förändras och utvecklas

Vi genomför vårt uppdrag genom att

- läsa material som förskolan/skolan ställer till förfogande och även material från andra källor (ex. från Skolverket)
- intervjua elever/barn, personal och skolläda. Vid granskning av förskolors verksamhet intervjuas föräldrar i stället för barn.
- observera verksamheten

Inspektionen följs upp på olika sätt beroende på skolform.

I första hand granskar vi måluppfyllelsen, det vill säga att vi bildar oss en så helhetsbild som möjligt av hur målen i styrdokumentet tolkas och förverkligas på förskolan/skolan. Vi gör detta utifrån en prioritering av mål från läroplaner och andra nationella styrdokument. Dessutom bedömer vi hur riktlinjerna i dessa styrdokument följs, liksom mål och riktlinjer i Stockholms stads skolplan och förskoleplan.

Förutom detta granskar vi förskolans/skolans förmåga att själv utvärdera sin kvalitet för att förbättra verksamheten. I bedömningen av verksamhetens kvalitet utgår vi även från Skolverkets Allmänna råd om kvalitetsredovisning. Hög kvalitet innebär enligt Skolverkets definition främst att verksamheten utmärks av att den väl:

- strävar mot och uppfyller nationella mål
- svarar mot nationella krav och riktlinjer
- uppfyller andra mål, krav och riktlinjer som är förenliga med de nationella (t.ex. skolplan, lokal arbetsplan och andra lokala planer)
- kännetecknas av en strävan till förnyelse och ständiga förbättringar utifrån de förutsättningar man har.²

¹ Vid inspektion av fristående skolor utgår inspektionen endast från nationella styrdokument.

² Från Skolverkets verktyg "BRUK – för kvalitetsarbete i förskola och skola", s 8.

OMRÅDEN SOM OMFATTAS AV INSPEKTIONEN

Stadens utbildningsinspektion granskar verksamheterna ur ett helhetsperspektiv. Inspektionen fokuseras särskilt på nedanstående områden, men inspektörerna kan även kommentera andra områden om det finns starka skäl till det.

Utveckling sedan den senaste inspektionen

Detta område finns endast med när en förskola har inspekterats tidigare.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Detta område granskas utifrån läroplanen (Lpfö 98) och Skolverkets allmänna råd och kommentarer för kvalitet i förskolan, förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet och Skolverkets allmänna råd och kommentarer för kvalitetsredovisning, men även utifrån Stockholms stads kvalitetsstrategi (ILS) samt förskoleplanen för Stockholms stad.

Kunskaper, utveckling och lärande

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i läroplanen (Lpfö 98) och Stockholms stads förskoleplan.

Normer och värden – arbete mot alla former av kränkningar

Detta område granskas utifrån skollagen och diskrimineringslagen (2008:571) samt Skolverkets allmänna råd och kommentarer för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, men även i hög grad utifrån läroplanens (Lpfö 98) värdegrund och dess avsnitt Normer och värden.

Samverkan med hemmet och skolverksamheter

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i läroplanen (Lpfö 98) och Stockholms stads förskoleplan.

BESKRIVNING AV FÖRSKOLEENHETEN

Hedvig Eleonora förskolor är en av sex kommunala förskoleenheter i stadsdelen Östermalm. Enheten har sedan slutet av 90-talet successivt utökats med fler förskolor respektive nya avdelningar inom förskolorna. Verksamheten bedrivs vid tidpunkten för inspektionen på sex adresser i omedelbar närhet till, eller på korta gångavstånd från varandra. Samverkan inom hela enheten är ett särskilt prioriterat område för Hedvig Eleonora förskolor, något som i hög grad underlättas av förskolornas geografiska närhet till varandra.

Förskolornas lokalmässiga förutsättningar varierar och därmed även antalet avdelningar och grupper. Samtliga är dock belägna i lokaler som antingen byggts för någon form av barnverksamhet eller anpassats till förskoleverksamhet. Några ligger i markplan, andra har sin verksamhet fördelad på flera våningsplan medan en av förskolorna ligger på andra våningen i ett flerfamiljshus. Några av fastigheterna har tillkommit under senare hälften av nittonhundratalet medan andra tillhör ett betydligt äldre och delvis kulturskyddat fastighetsbestånd. Fem av förskolorna har tillgång till egna större eller mindre gårdar medan den sjätte endast i mycket begränsad utsträckning kan utnyttja fastighetens gemensamma innergård. I denna förskola finns däremot tillgång till bl.a. ett större rörelserum.

Utifrån verksamhetsidéen att enhetens resurser ska tas tillvara ”till förmån för alla i enheten” samverkar förskolorna om sina gårdar, delar av lokalerna som t.ex. rörelserummet, och om den sammantagna personalresursen.

Samtliga förskolor har närhet till parker, naturområden och ett stort kulturutbud som i stor utsträckning utnyttjas i verksamheten.

Barn och personal

I tabellen nedan redovisas antalet barn i grupperna samt antalet anställda på förskolan beräknat i årsarbetare. Resursstödet inberäknas inte i det totala antalet årsarbetare.

Förskola, avdelning	Avdelningstyp	Barn/avd	Antal heltidsanställda förskollärare eller motsvarande*	Antal heltidsanställda barnskötare eller personal med annan utbildning	Summa personal	Snitt barn per personal	Andel förskollärare
Skepparg. 34							
Solstrålen	3år-4år	15	1	1,6	2,6	5,77	38%
Tellus	3år-4år	16	1	1,65	2,65	6,04	38%
Pluto 1 **	1år-3år	10	1	1	2	5,00	50%
Pluto 2 **	1år-3år	10	1	1	2	5,00	50%
Kometen ***	5år	11	1,5		1,5	7,33	
stöd				1,75	1,75		0%
s:a barn/avd.pers		62	5,5	5,25	10,75	5,77	51%
Styrmansg 14B							
Ankaret	1år-3år	12	1,8	1	2,8	4,29	64%
Jollen	1år-4år	11	1,75	0,6	2,35	4,68	74%
Båten	1år-4år	10	1,4	1	2,4	4,17	58%
Satelliten 2 ***	5år	12	0,75	0,75	1,5	8,00	
stöd				1,25	1,25		0%
s:a barn/avd.pers		45	5,7	3,35	9,05	4,97	63%
Styrmansg. 28	/Storg.31						
Skeppet	3år-4år	8		1,5	1,5	5,33	0%
Bojen	1år-3år	13	1	2	3	4,33	33%
Trossen	1år-3år	14	1,9	1	2,9	4,83	66%
Fyren	3år-4år	16	2	1	3	5,33	67%
Skutan	3år-4år	17	1	2	3	5,67	33%
Bryggan ***	5år	16	2		2	8,00	100%
stöd				1	1		0%
s:a barn/avd.pers		84	7,9	7,5	15,4	5,45	51%
Styrmansg. 30							
Pricken	1år-3år	14	1	2,3	3,3	4,24	30%
Ringen	1år-3år	14	1	2	3	4,67	33%
Rutan	1år-3år	14	1,8	1,2	3	4,67	60%
Randen	1år-3år	13	2	1	3	4,33	67%
stöd				2,75	2,75		0%
s:a barn/avd.pers		55	5,8	6,5	12,3	4,47	47%

Storg. 23							
Galaxen	1år-3år	14	2	1	3	4,67	67%
Månen	3år-4år	15	1,5	1	2,5	6,00	60%
Stjärnan	1år-3år	13	0,75	2,25	3	4,33	25%
Raketen	3år-4år	12	1,5	0,9	2,4	5,00	63%
Satelliten 1 ***	5år	13	1	0,5	1,5	8,67	67%
stöd				1	1		0%
s:a barn/avd.pers		67	6,75	5,65	12,4	5,4	54%
Totalt		313	31,65	28,25	59,9	5,2	53%

* med motsvarande menas fritidspedagog eller lärare med examen från en statlig lärarutbildning mot de yngre åldrarna.

- Andel förskollärare: 53 % (Stadens genomsnitt är 44%)
- Barn/ personal: 5,1

** Pluto 1 och 2 är lokalmässigt en avdelning som utifrån det totala antalet barn bedriver verksamheten i form av två grupper.

*** Gruppverksamhet för enhetens 5-åringar (Satelliten1+2, Bryggan och Kometen) anordnas tre förmiddagar i veckan. Under övrig tid ingår barnen i förskolornas ordinarie avdelningar, som då omfattar åldrarna 3-5 år (1-5 år på två av avdelningarna på Styrmansgatan 14B). Antalet barn i 3-5 årsgrupperna är därmed väsentligt högre än den som framgår av tabellen, 20 eller 21 barn, under de tider som inte ägnas åt den särskilda femårsverksamheten.

SAMMANSTÄLLNING AV ENHETENS STYRKOR, SVAGHETER OCH BRISTER SAMT INSPEKTÖRERNAS FÖRSLAG PÅ UTVECKLINGSOMRÅDEN

Vårt uppdrag som inspektörer är att granska och utvärdera enhetens resultat.

Med resultat menar vi enhetens förmåga att uppnå och sträva mot de nationella och kommunala målen samt efterleva de riktlinjer och krav som finns i styrdokumentet. Våra bedömningar presenteras utförligare under rubriken RESULTAT/MÅLUPPFYLLELSE.

Föredömligt

De punkter som nämns under denna rubrik har så god kvalitet att de kan tjäna som föredöme för andra enheter:

- Enheten har utarbetat mycket goda strategier för hur barn som har ett annat modersmål än svenska kan främjas i sin språkutveckling. Dessa omsätts i den dagliga verksamheten genom att barnens språkmiljö kartläggs i samverkan med föräldrarna och personalens samlade språkkunskaper inom enheten används på ett flexibelt sätt. Enhetens arbetssätt gagnar språkutvecklingen för berörda barngrupper i sin helhet.

Styrkor

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Ledningen har utarbetat en sammanhållen organisation för enheten och en ändamålsenlig struktur för interna möten och arbetsgrupper. Kompetens och idéer används och sprids systematiskt inom enheten och utgör på så sätt ett gott stöd till verksamheten i sin helhet.
- Ledningens stora förtroende inom enheten och den funktionella organisationen ger sammantaget goda förutsättningar för utveckling av ett mer systematiskt kvalitetsarbete.
- Förskolorna har utvecklat arbetssätt där kulturella upplevelser vävs samman med den övriga verksamheten på ett sätt som stärker barnens tillgång till olika uttrycksformer.
- Förskolorna arbetar med stor variation för att främja barns språkutveckling.
- Enheten har tydliga och väl kända rutiner för hur verksamheten ska möta enskilda barns behov av stöd.
- Enheten har formulerat en gemensam värdegrund som väl överensstämmer med läroplanens intentioner och som omsätts i praktiken.

- Enheten har utvecklat goda rutiner för information till och samverkan med hemmen. Samverkansformerna är varierade och ger föräldrarna även möjlighet till inflytande både i frågor som rör det egna barnet och över verksamheten i stort.
- Enheten har tillsammans med sin samarbetskola Hedvig Eleonor utvecklat väl fungerande rutiner för att låta barnen uppleva skolan som miljö inför övergången till skolans verksamheter.

Svagheter

Vår inspektion har visat att enheten har ett antal svagheter, bland annat följande:

- Enhetens verksamhetsplan saknar formulerade mål samt kriterier för bedömning av måluppfyllelse. De åtaganden och arbetssätt som anges utgår inte från den egna verksamhetens förutsättningar och behov. Verksamhetsplanen kan därmed inte utgöra ett effektivt stöd i verksamhetsutvecklingen för året.
- Enhetens interna mål- och styrdokument, d.v.s. verksamhetsplan, arbetslagens lokala arbetsplaner samt enhetens kvalitetsredovisning är inte sammanlänkade, vilket gör styrningen otydlig och försvårar uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl svagheter som styrkor, men även från sådant som vare sig är att betrakta som styrkor eller svagheter, bör prioriteras:

- *Pedagogisk grundsyn*

Läroplanens helhetssyn på kunskap och lärande bör ytterligare förankras och tolkas för att åstadkomma en gemensam pedagogisk grundsyn inom enheten. Utifrån dessa ställningstaganden bör verksamhetens *organisation och innehåll* vidareutvecklas. Inriktningen bör vara att inom enheten i sin helhet främja ett mer mångsidigt och sammanhållet lärande och att utöka barnens inflytande.

Detta bör enligt vår mening även leda till att förskolornas välordnade *pedagogiska miljöer* kompletteras och görs mer tillgängliga, vilket också skulle gagna *barnens inflytande*. Material för byggande och konstruerande bör utökas.

Det bör även leda till att förskolorna vidareutvecklar sitt arbete på det *naturvetenskapliga området*, inte minst när det gäller barnens förståelse för den egna delaktigheten i naturens kretslopp

Vidare bör enheten utifrån sitt goda arbete med barns flerspråkiga utveckling ta fram tydligare strategier för det *interkulturella uppdraget*.

- *Systematiskt kvalitetsarbete*

Förskoleenhetens uppföljning, utvärdering, analys och bedömning av resultat bör vidareutvecklas.

Ett led i detta arbete bör vara att länka samman enhetens interna mål- och styrdokument samt utvärderingar, d.v.s. enhetens verksamhetsplan, de enskilda arbetslagens lokala arbetsplaner, arbetslagens utvärderingar samt enhetens kvalitetsredovisning. Vidare bör i enhetens utvärderingar tydligare framgå vilka resultat som uppnåtts för barnens lärande genom de sätt på vilka man valt att organisera verksamheten, dess innehåll och arbetssätt.

- *Pedagogisk dokumentation*

Den dokumentation som till vissa delar synliggör verksamheten bör utvecklas så att den kan bli ett verktyg i arbetet med barnen samt för arbetet med planering och utvärdering.

- *Genusarbete*

Enheten bör utveckla och förtydliga sina strategier för arbetet med att motverka traditionella könsrollsmönster.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*

Enhetens likabehandlingsplan är gemensam för samtliga förskolor.

En ny plan mot diskriminering och kränkande behandling måste upprättas för att uppfylla intentionerna i diskrimineringslagen och skollagens kapitel 14a. Planen bör utgå från en kartläggning på varje förskola. Det bör framgå när och hur föräldrarna görs delaktiga. Uppföljning och utvärdering av planen ska redovisas i kvalitetsredovisningen.

RESULTAT/MÅLUPPFYLLELSE

Utveckling sedan den senaste inspektionen

Under vårterminen 2004 inspekterades förskolan Storgatan 23 som den enda bland Hedvig Eleonoras förskolor. De styrkor, svagheter och utvecklingsbehov som inspektörerna då konstaterade avsåg därmed denna förskola och kan inte generellt eller i alla delar antas ha gällt enhetens övriga förskolor.

Det vi kan notera vid årets inspektion är, att man inom hela enheten har arbetat med två av de utvecklingsområden som angavs i inspektionsrapporten 2004. Man har utvecklat arbetsplaner på avdelningsnivå och man har utarbetat rutiner för barnens övergång till skolans verksamheter. Det tredje utvecklingsområdet avsåg utvärdering av verksamheten. Detta kvarstår och kan vid denna inspektion konstateras gälla enheten i stort. Det återfinns därför i denna inspektionsrapport.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Vår sammantagna bedömning är att enheten inom detta område har tydliga styrkor. Ledningen har utarbetat en sammanhållen organisation och en ändamålsenlig struktur för interna möten och arbetsgrupper. Kompetens och idéer används och sprids systematiskt inom enheten och utgör på så sätt ett gott stöd till hela verksamheten. Tillsammans med det stora förtroende som ledningen har hos såväl personal som föräldrar ges därmed goda förutsättningar för att ett mer systematiskt kvalitetsarbete ska kunna bedrivas inom enheten.

En utveckling i denna riktning skulle enligt vår bedömning gagnas av att fokus nu i högre grad förskjuts från form och struktur mot en fördjupad och gemensam uttolkning av läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärande.

För att kvalitetsarbetet ska bli mer systematiskt behöver enhetens verksamhetsplan vidareutvecklas innehållsmässigt och länkas samman med avdelningarnas lokala arbetsplaner samt med enhetens utvärdering och kvalitetsredovisning.

Ledning och organisation

Vid tidpunkten för vår inspektion består ledningen vid Hedvig Eleonora förskoleenhet av en förskolechef, som har det övergripande verksamhetsansvaret, och två biträdande förskolechefer. Chefstjänsten innehas sedan två år, som ett vikariatsförordnande under ordinarie förskolechefs tjänstledighet, av en av enhetens tidigare biträdande förskolechefer.

Förskoleenhetens ledning utgår i sitt arbete från en uttalad ambition att ” Hedvig Eleonora förskolor är en enhet – med flera adresser”, som man själv uttrycker det. Denna strävan genomsyrar, enligt vår bedömning, enhetens uppbyggnad och organisation:

- de tre cheferna uppger sig tydligt vara till för hela enheten och var och en besöker därför alla förskolorna;
- vissa lokaler samt förskolegårdarna bedöms vara till för samutnyttjande så att de kommer så många barn som möjligt till godo;

- personalresursen vill man använda så effektivt som möjligt och personalen kan därför vid behov flyttas mellan avdelningarna och förskolorna;
- särskild kompetens inom enhetens personalgrupp ses som en viktig gemensam tillgång och man organiserar därför så att den kan spridas till så många som möjligt.

Av våra personalintervjuer och under verksamhetsbesöken i förskolorna framgick hur denna grundsyn om en sammanhållen enhet präglar verksamheten på en mängd områden och vi kunde se många tecken på detta. Det gäller både hur barngruppernas verksamhet organiseras, hur den fysiska miljön används, hur tips och idéer sprider sig mellan avdelningarna och hur administrativa rutiner nyttjas. Även ledningens inriktning för kompetensutveckling utgår från enhetstanken, genom att t.ex. föreläsningar av vikt för hela verksamheten riktas till all personal. Inte minst återfinns grundsynen i språkbruket genom att man talar om de olika husen i stället för förskolorna inom enheten, om deras gårdar samt om avdelningarna.

Ledningsgruppen arbetar enligt en överenskommen, tydlig och dokumenterad arbetsfördelning. De träffas regelbundet för avstämning och för att ta upp pedagogiska utvecklingsfrågor. Enligt ledningens egen uppskattning får varje förskola ett dagligt besök av någon av cheferna. Som stöd för personalens arbete har ledningen tagit fram två arbetspärmar. Den ena innehåller anvisningar av praktisk karaktär t.ex. ansvarsområden inom enheten, administrativa m.fl. rutiner, den andra innehåller såväl nationella styrdokument som stadens och enhetens lokala planer för den pedagogiska verksamheten. Båda dessa pärmar finns på varje avdelning och ska hållas aktuella av avdelningsansvarig (se nedan).

Av våra intervjuer med personalrepresentanter framgick att ledningens ansvarsfördelning över lag upplevs som tydlig. Likaså uppgavs att cheferna är lätta att nå även om uppfattningarna om hur ofta de besöker olika avdelningar varierade. En personalsynpunkt som upprepat återkom under våra verksamhetsbesök och intervjuer var att cheferna genom sin tillgänglighet och lyhördhet utgör ett gott stöd i det dagliga arbetet.

För varje avdelning inom enheten har en avdelningsansvarig förskollärare utsetts och även detta ansvar har tydligt definierats och dokumenterats. Bland annat ska avdelningsansvarig leda avdelningsmöten, ansvara för föräldramöten, vara informationsmottagare och kontaktperson, ansvara för inköpsbudget och vara delaktig i dialogen inför att nya barn eller ny personal ska tas emot. Den avdelningsansvarige ingår också i någon av enhetens båda utvecklingsgrupper som leds av de tre cheferna gemensamt.

Ledningen har också utsett en vikariesamordnare inom enheten som dels tar emot föräldrars anmälan om barns frånvaro respektive återkomst till förskolan, dels tar emot frånvaro av personal och gör en bedömning av arbetslagets vikariebehov eller möjlighet att avvara personal till andra avdelningar. Vid behov ringer vikariesamordnaren in externa vikarier. Vikariesamordnaren rapporterar förskolornas vikarier för dagen till ansvarig chef.

Därutöver har ledningen uppdragit åt tre anställda att som del av tjänsten arbeta stödjande mot hela förskoleenheten. Två av dessa arbetar med att utveckla avdelningarnas användning av IT, den tredje handleder personal i pedagogiska frågor. Även de båda biträdande cheferna har pedagogisk handledning till arbetslagen som en av sina arbetsuppgifter, enligt ledningsgruppens arbetsfördelning.

Inom enheten finns en inarbetad mötesstruktur för information och samverkan samt för enhetens olika arbetsgrupper. Cheferna ansvarar för eller deltar i de olika mötena enligt sin arbetsfördelning.

Ett *informationsmöte* för Hedvig Eleonora förskolor hålls varje måndag under ledning av en av cheferna. *Arbetsplatsträffar*, i annorlunda utformning än den gängse vid vilken varje enskild förskolas personal träffas var för sig, anordnas vid tre tillfällen en gång i månaden. De förbereds gemensamt av cheferna som därefter leder var sin träff. Varje sådan grupp består av personal från olika förskolor i syfte att öka erfarenhetsutbytet. Halva tiden ägnas åt pedagogiska frågor; bland annat presenterar enhetens olika arbetsgrupper sina förslag. I anslutning till arbetsplatsträffarna har avdelningarna sina *avdelningsmöten*, d.v.s. även dessa hålls en gång i månaden. *Husmöten* för gemensam planering inom en förskola hålls två gånger per termin, Vid avdelningarnas planeringar deltar vid behov någon av de biträdande cheferna. Vid husmöten däremot deltar ledningen endast undantagsvis.

Samtliga förskollärare inom enheten har tre och halv timme per vecka avsatt för enskild planering, dokumentation m.m. Ingen ytterligare tid har dock avsatts för den avdelningsansvariges särskilda uppgifter. Flertalet avdelningar har två förskollärare men på avdelningar som endast har en förskollärare kan det vara svårt att få den enskilda planeringstiden att räcka till. Ledningen försöker i viss mån justera detta genom att i större utsträckning undanta dessa avdelningar från vikariat inom enheten. Övrig personal har ingen enskild planeringstid. De som behöver planera eller förbereda aktiviteter brukar dock frigöras inom ramen för verksamheten, enligt vad som framgick av våra personalintervjuer. Enheten disponerar *tre dagar per år för utvärdering och gemensamma verksamhetsfrågor*.

Antalet arbetsgrupper och uppdrag för dessa varierar mellan verksamhetsåren. Vid vårt besök har enheten två *utvecklingsgrupper* som vardera består av avdelningsansvariga förskollärare samt ledningsgruppen och som träffas en timme per månad. Deras uppdrag är som namnet anger enhetens utvecklingsfrågor och att presentera förslag inom utvecklingsområdena på arbetsplatsträffarna. Som exempel kan nämnas att utvecklingsgrupperna tagit fram enhetsövergripande underlag till avdelningarnas arbetslagsplaner, till utvecklingssamtal samt till arbetet med ”barnens pärmar³”. Övriga *arbetsgrupper* arbetar med frågor inom områdena: *mat, miljö, kultur, skolsamverkan, inomhus- respektive utomhuspedagogik samt IT*. I dessa grupper ingår personal efter eget intresse. Varje grupp träffas en knapp timme vid två tillfällen per termin under ledning av en av de biträdande cheferna. Även dessa gruppers förslag presenteras på enhetens arbetsplatsträffar. Grupperna

³ En pärm för varje barn i vilken avdelningarna under olika flikar dokumenterar och samlar teckningar och bilder som ska synliggöra barnets utveckling inom olika områden.

har också en gemensam mapp i enhetens interna IT-system i vilka tips och idéer sprids inom enheten. Formella beslut fattas i enhetens *samverkansgrupp* som består av förskolechef, en biträdande förskolechef samt fackliga företrädare.

Vi bedömer att ledningen har utarbetat en tydlig och stödjande struktur för enhetens verksamheter i form av möten, arbetsgrupper, ansvarsfördelning, handledning samt dokumenterade anvisningar och riktlinjer. Vi ser denna organisatoriska och strukturella grund som en styrka för enheten. Tillsammans med det stora förtroende som personalen har för ledningen ger den, enligt vår bedömning, goda förutsättningar för fortsatt verksamhetsutveckling och ett mer utvecklat kvalitetsarbete. Sistnämnda beskrivs mer ingående i de båda följande avsnitten.

Mål samt styrdokument

Ledningen för Hedvig Eleonora förskolor har utarbetat övergripande styr- och måldokument samt redovisningar av måluppfyllelse i enlighet med stadens styrsystem: verksamhetsplan, kvalitetsgarantier samt kvalitetsredovisning. Vi har tagit del av verksamhetens dokument för åren 2008 och 2009 och kan konstatera att verksamhetsplanen för 2009 i det närmaste är identisk med andra förskoleenheters verksamhetsplaner inom stadsdelen. Såväl åtaganden som arbetssätt samt uppföljning beskrivs likalydande. Uppföljningsbara verksamhetsmål, kriterier för bedömning av måluppfyllelse samt eventuella utvecklingsområden från föregående år saknas i verksamhetsplanen.

Enligt vår bedömning uttrycker enhetens verksamhetsplan snarare överenskomna åtaganden inom stadsdelen än enhetens, på egna förutsättningar och behov grundade, tolkning av nämndmålen i relation till läroplanen och stadens förskoleplan. De arbetssätt som enligt verksamhetsplanen ska komma till användning är i många fall snarast övergripande beskrivningar, delvis hämtade ur läroplanens avsnitt om förskolans uppdrag. Som exempel på ett sådant i verksamhetsplanen angivet arbetssätt kan nämnas "Med ett temainriktat arbetssätt kan barnens lärande bli mångsidigt och sammanhängande". Genom att arbetssätten i stor utsträckning formulerats i allmänna ordalag samt att mål och kriterier saknas försvåras, enligt vår bedömning, såväl uppföljning som utvärdering. Detta beskrivs närmare nedan under avsnitt *Systematiskt kvalitetsarbete*.

Varje arbetslag inom enheten har utarbetat en "lokal arbetsplan" för sin verksamhet utifrån ett enhetsgemensamt underlag som tagits fram av utvecklingsgrupperna tillsammans med ledningen. Underlagen följer läroplanens så kallade strävansmål och för vart och ett av målen ställs frågan: "Vad och hur gör vi i den dagliga verksamheten för att barnen ska kunna utveckla detta?" Varje arbetslag har därmed på olika sätt och i varierande form beskrivit med *vad* och *hur* man arbetar.

Enligt ledningen ska de lokala arbetsplanerna vara arbetslagens viktigaste redskap när de planerar sin verksamhet. Samtidigt uppgavs att arbetslagen även ska beakta enhetens verksamhetsplan. Om, eller på vilka sätt, detta görs framgår dock inte av avdelningarnas lokala arbetsplaner.

Även enhetens i verksamhetsplanen angivna åtaganden för den pedagogiska verksamheten anknyter och hänvisar till läroplanen. Av våra samtal och intervjuer

framgick dock att åtagandena för 2009 inte används på ett medvetet sätt. I arbetslagens planer anges inga mål för året eller hur man avser att arbeta med åtagandena under innevarande år. De lokala arbetsplanerna beskrevs snarast som stabila dokument som endast förändras vid behov. Planerna blir därigenom allmänna dokument som inte sammanhänger med enhetens inriktning för hur verksamheten ska utvecklas under det aktuella verksamhetsåret.

Enhetens underlag för arbetslagens lokala arbetsplaner kan genom sin utformning ge rika möjligheter till fördjupad diskussion kring läroplanens kunskapsbegrepp och intentioner när det gäller barns lärandeprocesser. Dessa möjligheter bör, enligt vår mening, tas tillvara i ett mer systematiskt kvalitetsarbete, se nästa avsnitt.

Enligt stadens system för mål- och resultatstyrning, ska emellertid en enhets verksamhetsplan och förskolornas eller arbetslagens egna dokument systematiskt, och med den nationella läroplanen som grund, länka i varandra genom konkretiseringar på de olika nivåerna. Enligt vår bedömning saknar arbetslagens lokala arbetsplaner och arbetet med dem ännu denna koppling till enhetens verksamhetsplan. Därigenom uppstår svårigheter när verksamheten ska följas upp och utvärderas, vilket även framgår av enhetens kvalitetsredovisning. Även detta belyses ytterligare och bedöms i nästa avsnitt där också enhetens kvalitetsredovisning behandlas.

Systematiskt kvalitetsarbete

Vi har i de båda föregående avsnitten beskrivit att ledningen på ett i flera avseenden förtjänstfullt sätt utarbetat förutsättningar för personalens arbete med de nationella målen samt att arbetsprocesser pågår i de olika arbetsgrupperna i syfte att utveckla verksamheten inom enheten i sin helhet. Det framgår dock även, dels i avsnittet *Kunskaper, utveckling och lärande* och dels ovan, att utvecklingsarbetet behöver fördjupas i några avseenden.

Av våra intervjuer med såväl ledningen som personalrepresentanterna framgick att verksamheten fortlöpande följs upp både på arbetsplatsträffarna, i enhetens olika arbetsgrupper men först och främst inom varje avdelning. Utvärdering sker dels vid höstterminens slut i samband med att vårterminen planeras, dels vid vårterminens slut.

Vid våra personalintervjuer framgick att arbetslagens lokala arbetsplaner är relativt nya och meningarna gick isär om de har hunnit utvärderas vid vårterminens slut 2009 eller om detta ska ske kontinuerligt. Utvärdering av arbetsplanen beskrevs närmast som att arbetslaget använder planen som en checklista med vars hjälp man kontrollerar att man har arbetat med läroplanens samtliga målområden.

Ett sådant angreppssätt tyder enligt vår mening på att arbetslagen i hög grad fokuserar på *att man gör*, i något mindre på *hur det görs* och i alltför ringa utsträckning på *vad det som görs leder till*, d.v.s. ger för resultat för barnens lärande.

Vi har tagit del av avdelningarnas utvärderingar vårterminen 2009 som belyser att man använt sig av just detta angreppssätt. Utvärderingarna innehåller få och allmänt hållna bedömningar av *vilka resultat man uppnått* och än färre analyser av använda arbetssätt i relation till uppnådda resultat. När det gäller rutinsituationerna har dessa överlag utvärderats ur ett organisatoriskt perspektiv (samarbete och an-

svarsfördelning), vilket överensstämmer med ledningens anvisningar för detta område.

Vi anser att enhetens uppföljning och utvärdering av verksamheten skulle gagnas av en annan inriktning. Från att i hög grad ha varit inriktad på att genom kontroll säkerställa att olika läroplansmål inrymts i aktiviteter och vardagliga rutinsituationer, bör uppföljning och utvärdering tydligare granska om använda arbetssätt och utformning av t.ex. rutiner på bästa sätt gagnar barnens lärande.

En sådan förskjutning av fokus kräver dock att en diskussion av läroplanens begrepp och intentioner i sin helhet föregår avdelningarnas val av arbetssätt inom de enskilda målområdena. Ett exempel, hämtat från enhetens aktuella verksamhetsplan, kan tjäna som förtydligande och även belysa våra beskrivningar och bedömningar i avsnittet *Förskolans arbetssätt*. Ovan i avsnittet *Mål och styrdokument* citeras ett av enhetens övergripande arbetssätt hämtat ur läroplanen: "Med ett temainriktat arbetssätt kan barnens lärande bli mångsidigt och sammanhängande". Vi menar att en ingående gemensam uttolkning av vad som avses med "temainriktat arbetssätt samt "mångsidigt och sammanhängande lärande" bör föregå organisering och planering av temaarbeten.

Vår sammantagna bedömning är att enhetens kvalitetsarbete kan fördjupas av ett sådant i någon mån "omvänt synsätt", d.v.s. att läroplanens övergripande beskrivningar av förskolans uppdrag och målformuleringarna inom de olika målområdena tas som utgångspunkt för hur verksamheten inklusive rutinsituationerna planeras, i stället för att målen i efterhand appliceras på gängse arbetssätt och rutiner.

Arbetslagens utvärderingar uppges tillsammans med brukarenkäter, diskussionerna i enhetens mötesforum och arbetsgrupper samt olika former för samverkan med föräldrarna ligga till grund för enhetens årliga kvalitetsredovisning. Vi kan dock konstatera att kvalitetsredovisningen för 2009 i ringa grad ger en bild av verksamhetens resultat utöver angivelser om att man gjort det man föresatt sig att göra. Analys och bedömning saknas i stor utsträckning, vilket kan vara en följd av att enheten i sin verksamhetsplan inte angivit mål och kriterier för bedömning av målluppfyllelse. Inga resultat redovisas av vidtagna åtgärder för utveckling från föregående års kvalitetsredovisning och sambanden mellan åren, vilket gör att verksamhetens utveckling över tid blir otydlig.

I föregående avsnitt beskrivs att enhetens verksamhetsplan och arbetslagens lokala arbetsplaner bör länkas samman. Vi bedömer att detta även gäller enhetens kvalitetsredovisning. En tydligt sammanlänkad kedja av mål- och styrdokument och därtill anpassad uppföljning och utvärdering av verksamhetens resultat är, enligt vår bedömning, en förutsättning för att enhetens kvalitetsarbete kan bedrivas mer systematiskt. Enheten är enligt ledningen mitt i en process av ovan beskrivet slag genom det arbete som påbörjats med stadens nya indikatorer för bedömning av den egna verksamhetens kvalitet inom läroplanens målområde "Utveckling och lärande". Vi tror att denna process i hög grad kan gagna såväl verksamhetsutvecklingen som det systematiska kvalitetsarbetet inom enheten.

Kunskaper, utveckling och lärande

Vår samlade bedömning är att enheten har arbetssätt i vardagliga situationer samt aktiviteter som gör att läroplanens uppdrag i huvudsak uppfylls. Detta ger även förutsättningar för att fördjupa arbetet så att barnen i högre grad kan utmanas i sitt lärande och där olika kunskapsområden kan vävas samman i för barnen meningsfulla sammanhang. För att åstadkomma detta bör enheten dock ytterligare diskutera sin syn på kunskap och lärande samt hur en gemensam pedagogisk grundsyn omsätts i verksamheten. Här kan en vidareutvecklad pedagogisk dokumentation bli ett verktyg. Enheten arbetar med stor variation för att främja barnens språkutveckling, flerspråkighet och kultur men behöver vidareutveckla arbetet med matematiska begrepp, natur och kretsloppstänkande, det interkulturella uppdraget samt genusfrågor.

Förskolans arbetssätt

Enheten bygger till stora delar sin verksamhet på välordnade rutiner, fasta aktiviteter i mindre grupper som ofta är åldersindelade och med fasta tider för sin planerade verksamhet. I grupperna och aktiviteterna arbetar man bland annat med skapande, rörelse, musik, utflykter och experiment. En stor del av den organiserade verksamheten för de äldre barnen sker i särskilda femårsgrupper.

Enheten har ett gemensamt tema under läsåret, "Skapa med skräp". Temat är tänkt att utveckla barnens kreativitet, konstruerande och kretsloppstänkande. Det ska även, enligt enhetens egen målformulering, göra barnens lärande "mer mångsidigt och sammanhängande" samt underlätta erfarenhetsutbytet i enheten. Vi såg under våra besök exempel på att arbetet med "skräp" har vävts in i vidare teman. Barnen har då bland annat arbetat med båtar, bilar, hus, bondgård och robotar utifrån sina egna erfarenheter och tankar. Dessa exempel, där användandet av "skräpmaterial" även blivit del i temaarbeten med ett mer övergripande innehåll, var dock få.

Vår bedömning är att enhetens arbetssätt ger en god grund för att uppfylla läroplanens intentioner. Vi anser dock att barnen ytterligare kan utmanas i sitt lärande och att verksamhetens förmedlande av kunskap i högre grad bör kompletteras med mer utforskande arbetssätt. Detta kan bidra till att förverkliga enhetens egna ambitioner, att barnens lärande ska bli än mer mångsidigt och sammanhängande.

Avdelningarna relaterar till olika delar i läroplanen både i sina arbetsplaner, sin vardagliga verksamhet och i sina aktiviteter. Många av läroplanens mål omsätts redan idag i verksamheten. Tillvägagångssättet är dock att rutinerna och aktiviteterna går igenom och därefter kopplas till olika delar av läroplanen. Som beskrivs under avsnittet *Systematiskt kvalitetsarbete* är vår bedömning att tillvägagångssättet bör vara det omvända: verksamheten bör utformas utifrån en gemensam förståelse av läroplanen.

Enheten har inte diskuterat eller konkretiserat någon gemensam pedagogisk grundsyn, det vill säga hur man ser på kunskap och lärande. Vår bedömning är att det behövs en sådan diskussion om läroplanens övergripande intentioner. Utifrån en helhetssyn bör enheten sedan vidareutveckla arbetssätt och verksamhet så att olika kunskapsområden tydligare vävs samman i för barnen meningsfulla sam-

manhang. Då kan arbetet med barnen i ännu högre grad utgå från barnens tankar, genomsyra hela verksamheten och väva samman olika kunskapsområden. Detta skulle även kunna leda till en mer flexibel struktur och organisation vilket skulle öka barnens möjlighet till inflytande.

Vi anser att en utvecklad pedagogisk dokumentation kan bli ett verktyg för att fördjupa den tematiska och utforskande delen av verksamheten. I förlängningen kan en sådan dokumentation även bidra till att vidareutveckla barns inflytande. Hittills har dokumentationen främst använts till att synliggöra verksamheten, vilket vi kunde se på flera avdelningar, särskilt tydligt bland annat på Skeppet, Skutan, Båten, och Pricken. Dokumentationen beskriver dock i nuvarande utformning inte barnets läroprocesser på ett sätt som blir ett användbart verktyg för planering och utvärdering. Det gäller även dokumentationen i barnens pärmar. I dessa ges en bild av barnets tid på förskolan men den koppling till läroplanen som är avsikten med flikarna i pärmarna behöver utvecklas för att motsvara enhetens intentioner.

Rum för möten och lärande

I våra intervjuer med personalen beskrev de en ambition att göra miljö och material mer tillgängligt för barnen så att de både kan ta fram och lägga tillbaka. Det framhölls även som viktigt med tydlighet och säkerhet vid val och exponering av olika material. Vi kunde under våra besök se att miljöerna är tydliga för barnen och övervägande estetiskt utformade. De flesta barnen har tillgång till ett basutbud för skapande även om det inte alltid är tillgängligt placerat. Vi såg även exempel på hur de åldersövergripande grupperna med barn 1-5 år försökt lösa detta genom synligt material i olika lådor.

Allmänt anser vi att materialet för skapande verksamhet bör kompletteras för att bli än mer lockande och ge ytterligare utmaningar för barnens kreativitet. Exempelvis kan mer av naturmaterial, återvinningsmaterial samt andra typer av material som sand och lera tillföras. Här kan avdelningarna Pricken, Månen och Tellus utgöra goda exempel. Ett mer tillgängligt material skulle öka barnens möjligheter att utveckla sin skapande förmåga och även öka barnens inflytande över sin vardag. En ökad tillgänglighet är enligt vår åsikt särskilt viktig för de yngre barnen. Vi anser även att material för byggande och konstruerande generellt behöver kompletteras och utökas på avdelningarna.

Förskolornas tillgång till goda utomhusmiljöer och det medvetna gemensamma användande av dessa samt närhet till parker ger goda förutsättningar för uteverksamheten. Utomhusmiljön kan dock kompletteras med ytterligare material, något som även personalen uttryckte ambitioner för. Bland annat Styrmansgatan 28 uttryckte planer för sin gård.

Kultur, kreativitet och skapande

Som beskrivits ovan har barnen möjligheter till skapande verksamhet i olika aktiviteter men även till viss del i vardagliga situationer. Detta ger barnen kunskaper och färdigheter att uttrycka sig i olika skapande material. Vi såg dock få exempel på att detta i dagsläget används för att fördjupa barnens lärande i teman eller projekt utöver ovan nämnda exempel från enhetens tema "Skapa med skräp".

Enheten har fått del av stadsdelens kulturpengar vilka används både till att besöka olika föreställningar och ta in föreställningar till enheten men även till att köpa in material för exempelvis rollek. Man utnyttjar även närheten till områdets ordinarie kulturutbud. Att detta används medvetet utifrån barngruppernas behov, anpassas till förskolornas verksamhet samt följs upp på förskolorna är en styrka för enheten. Personalen beskrev bland annat hur de arbetar med den bok som ligger till grund för en teaterföreställning både före och efter teaterbesöket.

Enhetens IT-ansvariga har utbildat personalen för att ge de äldre barnen möjlighet att arbeta med ytterligare en uttrycksform. Detta blev särskilt tydligt i de filmer femåringarna höll på att färdigställa utifrån sina egna berättelser, något som även bidrar till att utveckla barnens skapande förmåga och språk

Språkutveckling

Enhetens åtagande ”Att förskolan ska arbeta med att stärka och stimulera barnens alla språk och språkutveckling” är prioriterat i förskolornas verksamhet. Personalen gav under intervjuerna många goda beskrivningar av hur de omsätter detta åtagande i arbetet med barnen vilket gör det till en styrka för verksamheten.

Personalen beskrev hur de använder de möjligheter som finns i vardagliga situationer till att benämna skeenden och företeelser samt till att ge barnen talutrymme. De beskrev hur de använder sig själva som språkliga förebilder och hur rim, ramsor och musik används. Även litteratur och berättelser används aktivt till att uppmuntra till berättande och dialog. Avdelningen Solstrålens arbete med teckenkommunikation anser vi gagnar språkutvecklingen för alla avdelningens barn. Femåringarnas filmatisering av sina egna berättelser är ett annat gott exempel på språkutvecklande arbete.

För att ge barnen möjlighet att utforska skriftspråket finns skrift och bokstäver synligt och tillgängligt i miljön. Vi fick även flera exempel på hur personalen gör skrivandet och skriftspråket synligt genom dokumentation och genom att arbeta med barnens namn.

Flerspråkiga barn

Enheten har en strategi för att stödja barns modersmål och andraspråksutveckling som även omsätts i verksamheten, vilket är en styrka. Förskolorna gör en kartläggning av den språkliga miljön kring varje barn och har en dialog med föräldrarna om hur modersmålet kan stödjas. Alla familjer hälsas välkomna på sina språk i förskolornas entréer och både skrift, böcker och musik på olika språk uppmärksammas. Detta blev särskilt tydligt bland annat på avdelningarna Skutan, Randen, Solstrålen och Båten. Enheten utnyttjar medvetet personalens kunskaper i andra språk och sammanför där det är möjligt grupper av barn med samma modersmål.

Vad gäller det interkulturella uppdraget, att alla barn ska få möjlighet att förstå att de växer upp i ett mångkulturellt samhälle, fick vi inte lika många beskrivningar. FN-veckan uppmärksammas och vissa andra traditioner utöver de svenska firas på några avdelningar men detta kan enligt vår bedömning utvecklas ytterligare. I våra intervjuer framfördes planer på att ta kontakt med en förskola i ett mer invandrar-

tätt område, något som skulle ge alla inblandade barn en vidare bild av hur det svenska samhället ser ut idag.

Matematik, natur

Personalen gav goda beskrivningar i våra intervjuer av hur de arbetar med matematik och siffror i vardagssituationer som att duka och genom att räkna i samlingen. Vi kunde även i våra besök se exempel på hur matematik används genom att barnens längd och åldrar synliggjorts. Material för att sortera och klassificera bör dock kompletteras liksom, som beskrivs ovan, material för bygglek och konstruktion. Detta för att stimulera barnens tänkande om matematiska begrepp.

Förskolornas arbete i naturen är av naturliga skäl utifrån läget i innerstaden begränsat till parker och liknande utomhusmiljöer. Det finns få möjligheter för barnen att utveckla sin förståelse för naturens kretslopp även om det nystartade temat ”Skapa med skräp” har en sådan ambition. Vi såg också enstaka exempel som en maskkompost och det finns planer på att utveckla en av gårdarna. Femåringarna arbetar regelbundet med naturvetenskapliga experiment vilket ger dem upplevelser av olika fenomen. Vi anser dock att de tankar barnen uttrycker kring dessa fenomen ytterligare kan tas tillvara och utmanas för att fördjupa lärandet. Vi bedömer att enhetens arbete inom det naturvetenskapliga området bör vidareutvecklas.

Barn i behov av särskilt stöd

Enhetens ledning gav i vår intervju en tydlig bild av förskolornas rutiner när arbetslagen ser att verksamheten har svårt att möta ett barns behov. De beskrev även ett gott stöd från stadsdelen. Personalen gav vid våra intervjuer en klar bild av hur dessa rutiner omsätts, vilket är en styrka för enheten.

Arbetet börjar med observationer och diskussioner i arbetslaget samt samtal med föräldrarna. Enhetens biträdande förskolechef med särskilt ansvar för dessa frågor kan bistå liksom enhetens handledare. Vid behov konsulteras stadsdelens stödenhet, psykolog och/eller talpedagog. När extra resurser beviljas upprättas en handlingsplan som utvärderas tillsammans med stödteamet varje läsår. När inte extra resurser tilldelas för avdelningarna egna anteckningar kring sina arbetsätt och följer upp dessa. De personalrepresentanter vi träffade var nöjda med det stöd och den handledning de får i dessa frågor.

Normer och värden – arbete mot alla former av kränkningar

Vår samlade bedömning är att enhetens formulerade värdegrund väl stämmer överens med läroplanens intentioner och att den omsätts i förskolornas verksamhet. Detta ser vi som en styrka. Förskolorna har många och tydliga arbetsätt för att stärka barnens sociala och empatiska förmåga. Barnen får möjlighet till inflytande och att ta ansvar även om detta kan vidareutvecklas. Det finns en viss medvetenhet kring genusfrågor men denna bör vidareutvecklas till tydligare strategier.

Enheten har formulerat sina normer och värden i ett särskilt dokument. Där lyfts olika begrepp fram som bland annat ett demokratiskt, solidariskt och respektfullt förhållningssätt, barns möjlighet till inflytande och att ta ansvar, jämställdhet,

glädje och öppenhet. I förnyade diskussioner har fyra ledord tagits fram; engagemang, tydlighet, lyhördhet och ”att se barnet”.

I våra intervjuer med personalen och i våra verksamhetsbesök fick vi många goda exempel på arbetssätt för att omsätta värdegrunden och för att utveckla det sociala samspelet i barngruppen. Detta är ett prioriterat område, det ”går före allt annat” som det uttrycktes i en av våra intervjuer, och där syftet är att barnen ska ”få med sig ett hållbart förhållningssätt till andra människor”. Personalen diskuterar med barnen hur man är mot varandra och hur man är en bra kompis, flera avdelningar arbetar med detta i form av ett ”kompis-tema”. Barnen är med i diskussioner kring regler, personalen lyfter fram att man får tycka olika och barnen får lära sig att säga ”stopp” när det är något de inte vill vara med om. Personalen är medveten om sin betydelse som förebilder, ”att de är vägvisare hela dagen”, och att deras bemötande av barnen är viktigt. Vid konflikter mellan barnen beskrev personalen hur de hjälper barnen att mötas och sätta ord på sina känslor. De hjälper barnen att göra varandra glada igen, inte bara säga förlåt. Personalen beskrev även hur de kan göra rollspel av konkreta situationer och händelser för att kunna diskutera med barnen hur man kan hitta en lösning.

Vad gäller arbetet med att motverka traditionella könsrollsmönster beskrev personalen i våra intervjuer hur detta diskuterats tidigare läsår. Vår bedömning är att det finns en kännedom om dessa frågor och att det finns en medvetenhet bland personalen om betydelsen av det egna förhållningssättet och språkbruket. Det finns även tankar för aktiviteter och material. Däremot kan arbetet inom detta område enligt vår bedömning fördjupas med ytterligare diskussioner och tydligare strategier. Vad gäller den pedagogiska miljön anser vi att den ur det här perspektivet skulle gagnas av att tillföras mer skapande material istället för färdiga leksaker som tenderar att uppfattas som mer ”könsrollskodade”.

För att ge barnen inflytande framhöll personalen i våra intervjuer att de är lyhörda i den dagliga verksamheten och ger barnen valmöjligheter i olika rutinsituationer. Personalen framhöll även att barnen kan vara med och påverka inom de aktiviteter som erbjuds och hur de större barnen intervjuas, kan rösta om vissa saker och är med i utformningen av gemensamma regler. För de yngre barnen beskrev personalen hur de tolkar deras signaler och behov vilket sedan leder till förändringar i verksamheten. Vi bedömer att personalens förhållningssätt ger barnen goda möjligheter till inflytande inom de olika aktiviteter och tidsmässiga begränsningar som finns. Däremot får barnen sällan återkoppling på vad deras åsikter lett fram till. En utvecklad pedagogisk dokumentation skulle enligt vår bedömning kunna bli ett verktyg både för att öka barnens inflytande men även för att ge barnen återkoppling på vad deras synpunkter och önskemål lett fram till. Som nämns ovan kan en fördjupad diskussion om verksamhetens innehåll ge en mer flexibel organisation av grupper och aktiviteter samt en mer tillgänglig miljö som skulle utöka barnens möjlighet till inflytande.

Vad gäller barnens möjligheter att ta ansvar gav personalen oss många exempel på hur detta sker i vardagliga situationer, i rutinsituationer och även på hur de återkopplar till/berömmar barnen när de klarat av att ta ansvar för något. Personalen

beskrev hur de uppmuntrar barnen att både klara saker själva och att hjälpa varandra.

Personalen beskrev hur barnen är med i utvärderingen av vissa aktiviteter. Vår bedömning är att detta tillsammans med personalens förhållningssätt ger goda förutsättningar för att barnens åsikter tas tillvara. Detta kan emellertid ske mer systematiskt för att bli ett bättre underlag för utvärderingar.

Enheten har utarbetat en likabehandlingsplan som är gemensam för samtliga förskolor. Denna motsvarar dock inte lagstiftningens krav och intentioner. Nuvarande lagstiftning, diskrimineringslagen (2008:567) och skollagens kapitel 14a, kräver att en årlig plan upprättas med mål för enhetens arbete inom detta område. De föräldrar vi samtalade med kände inte till enhetens likabehandlingsplan och de hade inte informerats om lagstiftningen.

Vi bedömer att enheten måste upprätta en ny plan mot diskriminering och kränkande behandling i samverkan med personal och föräldrar. Planen bör utgå från en kartläggning för varje förskola och innehålla tydliga mål både för det förebyggande och för det åtgärdande arbetet. Vi anser att detta arbete med fördel kan utgå ifrån förskolornas goda värdegrundsarbete. En utvärdering av planen mot diskriminering och kränkande behandling ska redovisas i enhetens kvalitetsredovisning.

Samverkan med hemmet och skolverksamheter

Vi bedömer att samverkan såväl med hemmen som med skolans verksamheter utgör en av förskoleenhetens styrkor. Enheten har utvecklat goda rutiner för information till föräldrarna såväl om det egna barnet som om verksamheten i stort. Samverkansformerna är varierade och uppskattade av de föräldrarepresentanter vi samtalade med. Även rutinerna för barnens övergång till skolans verksamheter fungerar väl och ett visst samarbete har utvecklats i syfte att stödja barnens allsidiga lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Samverkan med hemmet

Förskolenhetens arbetsgrupp för inomhuspedagogik har utvecklat en enhetlig modell för informationstaylor som nu används av samtliga avdelningar. Informationen till föräldrar om aktuella frågor, om styrdokument samt artiklar av intresse presenteras därigenom överskådligt och lättillgängligt. Vecko- eller månadsbrev informerar om verksamheten i ett längre tidsperspektiv medan whiteboardtavlor eller kalendrar i entréerna ger föräldrarna en kort glimt om den aktuella dagens händelser. Information om hur dagen varit för det enskilda barnet ges oftast även i samband med hämtningen.

Avdelningarnas förskollärare genomför terminsvisa utvecklingssamtal med varje familj. Ett gemensamt underlag har tagits fram av enhetens utvecklingsgrupper som stöd i förberedelsen inför samtalen. Föräldrarna får i samband med inbjudan ett antal frågor för att i förväg kunna förbereda sig för samtalet. Förskollärarna i sin tur förbereder samtalet tillsammans med avdelningens övriga personal.

Föräldramöten anordnas varje termin. Dessa ägnas i varierande utsträckning åt beskrivning av verksamheten, diskussioner i mindre grupper eller presentation av exempelvis läroplanen. Även andra sammankomster såsom grillfest, familjefrukost, ”mamma- respektive pappafika” och firande av traditioner m.m. anordnas återkommande. Enligt de föräldrarepresentanter vi talat med ges också alltid utrymme för föräldrarnas frågor.

Inom enheten finns ett gemensamt föräldraråd som träffas två gånger per termin. Två föräldrarepresentanter från varje avdelning, personal från enheten samt ledningen ingår i rådet. Information om aktuella frågor för enheten samt frågor från föräldrarna behandlas. Bland annat har resultaten från den senaste brukarundersökningen presenteras översiktligt för föräldrarådet. Minnesanteckningar anslås på varje avdelning och mailas ut till föräldrarådsrepresentanterna.

Av våra intervjuer med föräldrarepresentanter för de olika adresserna framgick att de överlag är mycket nöjda, både med enhetens olika former för information och samverkan och med de möjligheter som ges för inflytande och delaktighet. I synnerhet utvecklingssamtalen framhöll föräldrarna som informativa om det egna barnet, vilket de var särskilt nöjda med. Även om föräldrarna framhöll sin tillit till personalens och ledningens förmåga att skapa en god och trygg verksamhet för barnen framkom att de upplever skillnader personal emellan, både i bemötande och i hur väl informerade de blir. Föräldrarna uttryckte dock även förståelse för detta och menade att individuella skillnader också måste kunna accepteras. Vi bedömer enhetens samverkan med hemmen överlag vara en styrka.

Samverkan med skolverksamheter

Hedvig Eleonora förskolor följer de rutiner för övergång till skolans verksamheter som utarbetats inom stadsdelen, gemensamt av representanter för förskola och skola, den så kallade FÖSK-planen. Hedvig Eleonora skola är enhetens samarbetskola. Det innebär att alla blivande sexåringar besöker Hedvig Eleonora skola oberoende av om de kommer att gå i denna, eller i en annan skola. Syftet är att alla barn ska ha fått någon erfarenhet av skolmiljö inför övergången.

I enhetens femårsgrupper hålls under höstterminen ett föräldramöte där skolövergången tas upp och information ges om planerade skolbesök under vårterminen. Föräldrarepresentanterna vid våra intervjuer hade ännu ingen erfarenhet av barnens övergång till skolan. De föräldrar för vilka det blir aktuellt nästa år var dock nöjda med den information de hittills fått. Ryktesvägen hade de även uppfattat att tidigare skolbesök upplevts positivt av barnen.

Enligt rutinerna för övergången till skolan ska överlämnandesamtal kunna hållas med föräldrar, förskola och skola när föräldrar så önskar. Detta gäller i synnerhet när ett barn har behov av särskilt stöd. Enligt ledningen kommer föräldrar och personal överens om eventuellt överlämnandesamtal, så kallade trepartssamtal, vid vårterminens utvecklingssamtal. Om ett barn har behov av särskilt stöd tas dock dessa kontakter redan under höstterminen året före skolstart.

Övrig samverkan med skolan sker genom att personal från enheten och förskoleklassens personal träffas inför barnens övergång till skolan. Vid dessa möten för-

medlas femårsgruppens verksamhet till mottagande förskoleklassansvarig lärare. Det förkommer även gemensamma föreläsningar för förskolans och skolans lärare.

Enligt vår bedömning finns väl fungerande rutiner för att förbereda barnen inför övergång till skolans verksamheter. Även övrig samverkan med förskoleenhetens samarbetskola tycks fungera väl. Vi vill dock göra enheten uppmärksam på att man även bör utarbeta rutiner för barns övergång till andra skolor än samarbetskolan.

TILL SIST

Hedvig Eleonoras förskolor utmärks av att vara en tydligt sammanhållen enhet. Samverkan om enhetens gemensamma, såväl materiella som personella, resurser prioriteras i syfte att säkerställa alla barns rätt till likvärdig verksamhet.

Organisation samt struktur för interna mötesformer, gemensamma dokument, samverkansformer med hemmen m.m. framstår som väl förankrade och ändamålsenliga. Kompetens och idéer används och sprids systematiskt inom enheten. Vidare har både föräldrar och personal stort förtroende för ledningen.

På motsvarande sätt utmärks avdelningarna överlag av en väl inarbetad organisation och struktur för det vardagliga arbetet vid rutinsituationer och aktiviteter samt ett stort förtroende från föräldrar respektive ledningen. Vi vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram enhetens mycket goda strategier för hur barn, som har ett annat modersmål än svenska, kan främjas i sin språkutveckling. Detta arbete bedrivs, särskilt på några håll, så att det gagnar alla barn på avdelningen.

Enhetens formulerade värdegrund stämmer väl överens med läroplanens intentioner och är även i hög grad förankrad i den dagliga verksamheten.

Sammantaget ger detta goda förutsättningar för en vidareutveckling av verksamheten varvid fokus enligt vår bedömning i högre grad bör förskjutas från form och struktur till lärandets processer. En gemensam pedagogisk grundsyn inom enheten bör utvecklas utifrån fördjupad uttolkning av läroplanens kunskapssyn och synen på barns lärande.

En enhetsövergripande ingående diskussion tar tid. Vi menar dock att en gemensam förståelse av läroplanens centrala begrepp kommer att gagna den fortsatta utvecklingen av arbetssätt och metoder. Den kommer att avsätta nya spår i den pedagogiska miljön och påverka hur verksamheten organiseras. Inte minst kommer arbetslagens dokumentation att kunna utvecklas till ett pedagogiskt verktyg med vars hjälp verksamheten kan planeras och utvärderas.

Vi vill särskilt lyfta fram ett mer systematiskt kvalitetsarbete, med sammanhållna mål- och styrdokument och med uppföljningsbara mål samt kriterier för bedömning av måluppfyllelse, som ett effektivt redskap för enhetens fortsatta utveckling av sin verksamhet.